

วิจารณ์หนังสือ “ประวัติศาสตร์การปกครอง สมัยราชวงศ์ถังฉบับร่าง”

กรพนัช ตั้งเชื่อนขันธ

Kornphanat Tungkeunkunt

ราชวงศ์ถัง (ค.ศ.618–967) ถือเป็นหนึ่งในราชวงศ์ที่เจริญรุ่งเรืองที่สุดในประวัติศาสตร์จีน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม นครฉางอันในฐานะเมืองหลวงของราชวงศ์ถังเป็นศูนย์กลางทางการค้าทั้งภายในและระหว่างภูมิภาค ซึ่งเต็มไปด้วยพ่อค้า ประชาชน นักศึกษา และผู้แสวงบุญจากทั่วทั้งเอเชียที่พากันหลั่งไหลเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ราชวงศ์ถังจึงเป็นยุคสมัยแห่งการผสมกลมกลืนระหว่างชาวจีนอันกับชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ ทำให้จีนกลายเป็นจักรวรรดิที่เป็นสากล (Cosmopolitan Empire) (Ebrey, 2010, p. 108) การศึกษาประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถังจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพลวัตความเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์จีน หนังสือ “ประวัติศาสตร์การปกครองสมัยราชวงศ์ถังฉบับร่าง”

《唐代政治史述论稿》จึงเป็นเสมือนหมุดหมายสำคัญสำหรับผู้ศึกษาประวัติศาสตร์จีนยุคก่อนสมัยใหม่

“ประวัติศาสตร์การปกครองสมัยราชวงศ์ถังฉบับร่าง” เป็นงานเขียนภาษาจีนของเงินหยิ่นเซวี่ (陈寅恪)¹ นักประวัติศาสตร์จีนในสมัยสาธารณรัฐจีน ตีพิมพ์ครั้งแรกในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1943 โดยสำนักพิมพ์ซังอู้อินซูกวน (商务印书馆) เป็นงานที่มักอ่านคู่กับหนังสือ “ต้นฉบับว่าด้วยบ่อเกิดระบอบสุยถึง” 《隋唐制度渊源论稿》ของผู้เขียนคนเดียวกัน ซึ่งทั้งสองเล่มนี้ถือเป็นงานคลาสสิกที่วางรากฐานให้การศึกษาศาสตร์จีนยุคก่อนสมัยใหม่ แม้ว่าจะเป็นงานเก่าที่ตีพิมพ์มานานแล้วกว่า 70 ปี นับจากปัจจุบัน แต่ก็ยังทรงคุณค่าและถูกนำมาอ้างอิงอยู่เสมอด้วยเนื้อหาที่ยังคงร่วมสมัย และประเด็นที่ชวนให้ขบคิดต่างๆ มากมาย

¹เงินหยิ่นเซวี่ 陈寅恪 (Chen Yinke, 1890-1969) เกิดสมัยปลายราชวงศ์ชิงในตระกูลสุภาพชน เคยเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกหลายแห่ง เช่น Berlin University, University of Zurich, Institut d' Etudes Politiques de Paris, Harvard University แม้ว่าจะไม่ได้รับปริญญาใดๆ แต่เงินได้ศึกษาหาความรู้อย่างลึกซึ้งและแตกฉาน ทั้งยังเชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศกว่าสิบภาษา ในช่วงสาธารณรัฐจีนเงินได้รับเชิญให้เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยซิงหัว และได้รับการยกย่องให้เป็นปรมาจารย์ ผู้วางรากฐานให้การศึกษาศาสตร์จีนยุคก่อนสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติศาสตร์จีนยุคกลาง (中古史) ดู Wang Rongzu 汪荣祖, 《史家陈寅恪传》 (北京: 北京大学出版社, 2005)。

แม้ว่าหนังสือจะใช้ชื่อว่า “ประวัติศาสตร์การปกครอง” และ “ราชวงศ์ถัง” แต่เนื้อหาด้านระยะเวลาไม่ได้มีเพียงราชวงศ์ถัง หากครอบคลุมยุคราชวงศ์จิ้น ราชวงศ์เหนือใต้ไปจนถึงปลายราชวงศ์ถัง ซึ่งเป็นเวลากว่าหลายร้อยปี ด้านประเด็นที่ศึกษาก็ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ประวัติศาสตร์การปกครอง (Political History) ตามการจัดแบ่งความรู้แบบโลกสมัยใหม่ หากแต่ครอบคลุมถึงเรื่องชาติพันธุ์ วัฒนธรรม การเมืองภายในและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภูมิรู้นักกว้างขวางและลึกซึ้งในการศึกษาประวัติศาสตร์ หนังสือ “ประวัติศาสตร์การปกครองสมัยราชวงศ์ถังฉบับร่าง” แบ่งออกเป็น 3 บท บทนำ บทกลางและบทส่งท้าย ซึ่งบทวิจารณ์นี้จะนำเสนอได้เพียงบางประเด็นเท่านั้น

บทนำ ‘การขึ้นลงของตระกูลชนชั้นปกครอง’ เงินได้ยกคำกล่าวของจูซี² ที่ว่า “ชาติพันธุ์และวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถัง” ขึ้นมาเป็นประเด็นหลักในหนังสือเล่มนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทนำ เงินได้วิเคราะห์ถึงปัญหาต้นตระกูลของผู้สถาปนาราชวงศ์ถัง นักวิชาการจำนวนมากเชื่อกันว่า ต้นราชวงศ์ถังได้รับอิทธิพลจากพวกหู (胡)³ และตั้งข้อสงสัยว่าต้นตระกูลเหล่านี้อาจจะมีเชื้อสายของพวกหูผสมอยู่ เงินตรวจสอบเอกสารทางประวัติศาสตร์และได้โต้แย้งประเด็นที่เป็นที่สงสัยนี้ว่า ต้นตระกูลเหล่านี้อาจเป็นชาว (จีน) ฮั่น การแต่งงานกับพวกหูน่าจะเป็นเรื่องในภายหลัง ทว่าบรรพบุรุษต้นตระกูลเหล่านี้อาจจะเป็นกลุ่มคนซึ่งอพยพมาจากที่อื่น ไม่ใช่สกุลเหล่านี้อาจจะ (陇西李氏)⁴ อย่างที่กล่าวอ้างในยุคก่อนสมัยใหม่ แนวคิดเรื่องตระกูลหรือวงศ์วานเป็นสิ่งสำคัญมาก ดังนั้นการแก้ไขหรือการกล่าวอ้างสกุลเพื่อสร้างความเชื่อมโยงกับตระกูลที่มีอิทธิพลจึงไม่ได้มีแต่ตระกูลเหล่านี้อาจจะ ราชวงศ์ถังเพียงตระกูลเดียวเท่านั้น ชนชั้นปกครองหลายตระกูลในราชวงศ์เหนือตลอดจนราชวงศ์สุย ถึง ต่างก็ปรากฏว่ามักมีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขสกุลทั้งนั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องระวังเมื่อศึกษาประวัติศาสตร์จีนยุคก่อนสมัยใหม่

ดังนั้น เงินจึงสรุปในบทนำเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับชาติพันธุ์ว่า ประวัติศาสตร์จีนยุคก่อนสมัยใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคกลาง (中国中古史) แนวคิดเรื่องวัฒนธรรม「文化」นั้นสำคัญกว่าเรื่องของชาติพันธุ์「种族」ซึ่งการแบ่งระหว่างฮั่นกับหูไม่ได้อยู่ที่สายเลือด แต่อยู่ที่วัฒนธรรมหากพวกหูปรับตัวยอมรับวัฒนธรรมจีน (ซึ่งเรียกว่า การกลายเป็นจีน หรือฮั่นฮัว 「汉化」) แล้วก็จะถือว่าเป็นชาวฮั่น ในทางกลับกัน

² จูซี 朱熹 (Zhu Xi, 1130-1200) เป็นนักปราชญ์ลัทธิขงจื๊อใหม่ (Neo-Confucianism) ในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้

³ หู (胡) หมายถึง พวกอนารยชนหรือคนเถื่อน ส่วนใหญ่เป็นพวกชนต่างเผ่าหรือชนเผ่าเร่ร่อนที่มักอาศัยอยู่ในดินแดนที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การปกครองของจักรพรรดิจีนซึ่งเป็นชาวฮั่น

⁴ สกุลเหล่านี้อาจเป็นตระกูลที่มีอิทธิพลในสมัยนั้น

หากชาวฮั่นรับเอาวัฒนธรรมแบบหู่ (ซึ่งเรียกว่า การกลายเป็นหู่ หรือหู่ฮัว 「胡化」) ก็จะ
ถูกมองว่าไม่ใช่ชาวฮั่น แนวคิดนี้จึงสอดคล้องกับคติของขงจื๊อที่ใช้จารีตหรือวัฒนธรรมใน
การแบ่งแยกผู้มีอารยธรรมออกจากพวกอนารยชนหรือคนป่าเถื่อน

บทกลาง ‘การเปลี่ยนแปลงการปกครองกับการแบ่งกลุ่มก๊กทางการเมือง’ ในบทนี้แบ่ง
เนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรก วิเคราะห์สาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวของการปฏิรูป
อำนาจส่วนกลางกับท้องถิ่นในสมัยราชวงศ์ถัง ส่วนที่สอง อธิบายการปฏิรูปราชสำนักท่ามกลาง
การสืบทอดตำแหน่งจักรพรรดิ ส่วนที่สาม ศึกษาลักษณะการแบ่งกลุ่มก๊กทางการเมืองและ
การแย่งชิงอำนาจ ในบทนี้ ประเด็นที่น่าสนใจที่เงินกล่าวถึงคือ การยึดอำนาจสวนอู่เหมิน⁵ เงิน
พยายามอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยแผนผังราชสำนักของราชวงศ์ถังพบว่า พระราชวัง
จะสร้างอยู่ทางเหนือของเมือง ดังนั้นการอารักขาประตูทิศเหนือ อันได้แก่ สวนอู่เหมิน จึงเป็น
กำลังที่สำคัญที่สุดในการรักษาวัง และในขณะเดียวกันก็เป็นปัจจัยสำคัญเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง
ขั้วอำนาจทางการเมือง กรณีการยึดอำนาจสวนอู่เหมินนั้น หลี่ซือหมินสามารถเอาชนะรัชทายาท
หลี่เจี้ยนเจิง (ผู้เป็นพี่ชาย) และหลี่หยวนจี้ (น้องชาย) ได้ เพราะมีการสับเปลี่ยนหัวหน้า
องครักษ์พิทักษ์สวนอู่เหมินซึ่งเป็นคนของหลี่เจี้ยนเจิงออกไปก่อน ซึ่งไม่ใช่เฉพาะกรณีของ
หลี่ซือหมินคนเดียวเท่านั้น การยึดอำนาจที่เกิดขึ้นโดยหลี่เสียน (จักรพรรดิถังจงจง) และหลี่หลง
(จักรพรรดิถังสวนจง) ต่างก็เกิดขึ้นที่สวนอู่เหมิน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าสวนอู่เหมินมีอิทธิพลต่อ
การเมืองภายในราชสำนักเป็นอย่างยิ่ง การยกประเด็นเรื่องสถานะความสำคัญของสวนอู่เหมิน
นับเป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ของเงินหยิ่นเซวี่ที่น่าสนใจ ในลักษณะที่หยิบยกเหตุการณ์
หรือเรื่องเล็กๆ ที่คนมองข้าม นำมาอธิบายความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์

บทสุดท้าย ‘ความรุ่งเรืองและล่มสลายของชนต่างเผ่าและความสัมพันธ์ระหว่างกั
ยคุกคามกับการเมืองภายใน’ เงินวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของชนต่างเผ่ากลุ่ม
ต่างๆ กับผลกระทบต่อการเมืองในสมัยราชวงศ์ถัง แม้ว่าจักรวรรดิถังจะมีอาณาเขตกว้างขวาง
และมีอำนาจรุ่งเรือง แต่ก็มีชนต่างเผ่าสี่กลุ่มใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อการรุ่งเรืองและการล่มสลาย
ของราชวงศ์ถัง ได้แก่ ทูเจี๋ย (突厥) หรือเติร์ก (Turk), หุยเกอ (回纥) หรืออุยกูร์
(Uyghur), ถูโป (吐蕃) หรือตูฟาน (Turpan) และหนานเจ้า (南诏) หรือน่านเจ้าใน
ภาษาไทย เติร์กเป็นกลุ่มชนต่างเผ่าที่เข้มแข็งที่สุดในสมัยปลายราชวงศ์สุย ต้นราชวงศ์ถัง
ดินแดนด้านตะวันตกที่ต้องการความสงบต่างก็ต้องยอมสวามิภักดิ์ให้กับพวกเติร์ก จนกระทั่งถูก
จักรพรรดิถังไท่จงปราบปรามได้ในที่สุด หุยเกอเป็นกลุ่มชนต่างเผ่าที่เข้มแข็งที่สุดในสมัยกลาง

⁵ การยึดอำนาจสวนอู่เหมิน 玄武门事件 (Xuanwumen Incident) เป็นเหตุการณ์สำคัญในสมัย
ราชวงศ์ถัง หลี่ซือหมินนำกองกำลังบุกวังหน้าเพื่อสังหารพี่ชาย (หลี่เจี้ยนเจิง) และน้องชาย (หลี่หยวนจี้) แล้ว
ยึดอำนาจจากบิดา คือ จักรพรรดิถังเกาจู่ (หลี่หยวน) หลังจากนั้นจึงตั้งตนเป็นจักรพรรดิองค์ใหม่นามว่า
ถังไท่จง

ราชวงศ์ถังและเสื่อมอำนาจในเวลาต่อมา ญูปอเป็นกลุ่มชนต่างเผ่าที่มีอิทธิพลต่อราชวงศ์ถังมากที่สุด การผงาดขึ้นมาอำนาจของพวกญูปอทำให้ราชสำนักถังต้องส่งทหารไปตรึงกำลังรักษาความสงบดินแดนทางตะวันตก ส่งผลให้ราชวงศ์ถังไม่สามารถดูแลชายแดนด้านตะวันออกที่ติดกับอาณาจักรโคเรียว (高麗) ในคาบสมุทรเกาหลีได้อย่างเต็มที่ ผลก็คือ จักรวรรดิถังไม่สามารถเข้าไปครอบครองโคเรียวได้ แม้จะมีชัยชนะเหนือโคเรียวแต่ก็เป็นการครอบครองในช่วงเวลาสั้นๆ นอกจากนี้การต้องรับมือกับการโจมตีของน่านเจ้าทำให้ราชวงศ์ถังต้องสูญเสียงบประมาณมหาศาล ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นจากชนต่างเผ่า ประกอบกับความเสื่อมโทรมจากปัญหาการเมืองภายในราชสำนัก ทำให้จักรวรรดิถังที่เคยยิ่งใหญ่รุ่งเรืองต้องล่มสลายไปในที่สุด

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า แม้ว่าชื่อหนังสือจะเป็นประวัติศาสตร์การปกครองแต่เนื้อหาของประเด็นในการศึกษาครอบคลุมวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ การเมืองภายในและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยอาศัยเอกสารชั้นต้นจำนวนมาก ภาษาที่ใช้ในการเขียนไพเราะงดงาม แต่อาจจะอ่านเข้าใจได้ยากสำหรับผู้ที่ไม่คุ้นเคยงานเขียนกึ่งภาษาโบราณ อนึ่งการที่หนังสือใช้ชื่อว่า ฉบับร่างนั้นเงินอธิบายว่างานเขียนของเขายังไม่ใช้งานที่สมบูรณ์นัก จึงมีสถานะเป็นเพียง “ฉบับร่าง” เท่านั้น จะเห็นได้ว่า แม้เขาจะเป็นถึงปรมาจารย์ด้านประวัติศาสตร์จีน แต่เงินก็ยังถ่อมตน นอกจากนี้ สิ่งที่ทำให้เงินได้รับความเคารพยกย่องนอกเหนือไปจากผลงานทางวิชาการ ก็คือการไม่ยินยอมให้กระแสความคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่เป็นที่นิยมในขณะนั้นเข้ามาแทรกแซงการทำงาน เงินยืนยันว่าการศึกษาวิจัยต้องมาจาก “จิตวิญญาณที่เป็นอิสระและความคิดที่มีเสรีภาพ” 「独立之精神，自由之思想」 ซึ่งคำพูดของเขายังคงความเป็นอมตะและอยู่ในใจของปัญญาชนชาวจีนจนกระทั่งปัจจุบัน

บรรณานุกรม

陈寅恪。《隋唐制度渊源略论稿・唐代政治史述论稿》。

北京：三联书店，2001年版。

汪荣祖。《史家陈寅恪传》。北京：北京大学出版社，2005。

Ebrey, Patricia Buckley. (2010). *Cambridge Illustrated History*. Cambridge: Cambridge University Press.